

Tartu Lastekunstkool
Põhiõppe õppekava
Lisa 3
Kompositsiooni ainekava

1.1 Ainekava lühikirjeldus

Kompositsiooni ainekava määrab kindlaks aine õpingute eesmärgid ja sisu. Ainekavas käsitletakse õppe eesmäärke, õpitulemusi, hindamist, õppesisu ning ainega seotud õppematerjale ja –kirjandust.

Kompositsiooni õpetatakse Tartu Lastekunstkoolis iseseisva õppeainena 1.–3. kursuseni kahel tunnil nädalas. Õppeaasta jaguneb kaheks semestriks. Õpe toimub peamiselt stuudiotunni vormis. Stuudiotund hõlmab endas ülesande ea- ja võimetekohast püstitust, kavandamist, töö teostamist, pidevat tagasisidet ning lõpptulemuse hindamist ja analüüsi. Vajadusel õpet individualiseeritakse õppijale või grupi võimetele ning tempole sobivaks.

Lisaks tutvutakse kunstieluga - külastades näitusi nii virtuaalselt kui õppekäikudel galeriidesse, muuseumidesse ja linnaruumi. Osaletakse erinevates töötubades.

1.2 Õppe eesmärgid ja õpitulemused

Kompositsioon on üks põhilistest distsipliinidest, mis põhineb looduseadustel. Aine eesmärk on formeerida õpilase loomingulist maailmanägemist ja arendada visuaalset kriitilist mõtlemist. Ühtlasi on kompositsiooniõpetus üha rohkem toetavaks ja siduvaks aineks teistele ainetele nagu joonistamine, maalimine ja vormiõpetus.

Kompositsiooni aines on õppetöö eesmärk visuaalse ja sisulise terviku loomine. Selleks tutvutakse erinevate komponeerimisel oluliste abistavate teemablokkidega nagu värvusõpetus, paigutus pinnal või ruumis, ruumilisuse kujutamise tasapinnal, optiliste illusioonidega, süžee ja teema sidumisega ning figuuriõpetuses proportsioneerimisega. Tegeletakse nii looduslike kui tehismaterjalidega, reaalse kui kujutusvõimet arendavate fantaasiakeskkondadega, illustratsioonide ja koomiksiga. Loetletud teemade käsitlemisel seotakse mõned ülesanded asjakohaste graafikatehnikatega, samuti kollaaži, assamblaaži, installatiivsete ja meisterdamistehnikatega ning digivahendite kasutamisega.

Kõigis vanuseastmetes on läbivaks teemaks seoste leidmine inimese ja teda ümbritseva keskkonna vahel.

3. kursuse lõpuks omandatud teadmised ja oskused on baasiks neljandast kursusest algavatele kompositsiooniõpetust asendavatele valikainetele, kus varem õpitut konkreetses valdkonnas rakendatakse.

1.3 Hindamine

Hindamise eesmärk Tartu Lastekunstkoolis on õppija motiveerimine ja tema arengu toetamine. Õppes kasutatakse mitmeeristavat hindamist, mille kõrval on Tartu Lastekunstkoolis au sees kujundav hindamine. Õpetaja annab regulaarselt õppijatele protsessi kujundavat individuaalset tagasisidet. Õppijatel on võimalus eneseanalüüsiks ning koolikaaslastele tagasiside andmiseks. Õpetaja kaasab õppijaid hindamisprotsessi ning selgitab õppijatele õppetöö eesmäärke. Arvestuslikul hindamisel võetakse aluseks õppeperioodi alguses püstitatud eesmärgid. Kui õppija on 2/3 tundidest puudunud, on õpetajal õigus jätta hinne välja panemata. Positiivsed hinnangud on aluseks järgmisele kursusele üleviimisel. Soovi korral on lastevanematel võimalik tutvuda oma lapse

edenemisega, küsides kursuse juhendajalt või aineõpetajatelt oma lapse arengu kohta eraldi tagasisidet. Vajadusel pakub kool õppijatele individuaalset nõustamist.

I Kursus

Esimese kursuse kompositsiooni ülesannetes on oluline mängulisus ja fantaasia. Et arendada lastes loomingulisust, pööratakse suuremat tähelepanu kujutatava karakterisusele, ekspressiivsusele ja dekoratiivsusele, mitte niivõrd selle täpsele kujutamisele. Lisaks klassikalistele joonistamise ja maalimise vahenditele kasutatakse uusi vahendeid, tehnikaid ja meediume. Põhiliselt tegeletakse tasapinnaliste kompositsioonidega. Õpitakse vähemalt ühte lihtsamat trükitehnikat.

Õppe eesmärgid ja õpitulemused

- Tutvuda üldistatud vormis kompositsiooniõpetuse sisuga.
- Tutvuda värvide olemuse ja nende omavaheliste suhetega praktilise tegevuse kaudu;
- Tutvuda ruumilise kujutamise võimalustega tasapinnal.
- Arendada fantaasiat ja loovat mõtlemist.
- Arendada kompositsiooni alast sõnavara ja arutlusoskust.
- Jälgida tööohutust, hoolitseda oma tööde hoiustamise ja töövahendite otstarbekohase kasutamise eest.

I kursuse lõpuks õppija:

- omab ülevaadet kompositsiooniõpetuse sisust:
 - toob näiteid olukordadest, kus kasutatakse teadmisi kompositsioonist;
 - eristab kompositsiooni teistest ainetest sellega seotud tegevuste põhjal;
 - mõistab, selle ettevalmistavat rolli kujutavas kunstis;
 - valib ja kavandab motiivi etteantud teema kujutamisel;
 - loob ja kavandab motiivi fantaasia teema kujutamisel;
 - tegeleb peamiselt tasapinnaliste kompositsioonidega;
- on tutvunud mõistetega kompositsioon, värviring, põhivärvid, sekundaarvärvid, vastandvärvid, neutraalvärvid, püst- ja pöikformaad, kaader, horisontaal, vertikaal ja diagonaal, silmapiir, detail, figuur, proportsioonid;
 - Selgitab oma sõnadega mõistete sisu ja visualiseerib neid.
- on tuttav värvide olemuse ja nende vaheliste suhetega praktilise tegevuse kaudu;
 - tegeleb kromaatiliste ja akromaatiliste e neutraalvärvidega;
 - segab endale vajaliku värvuse kahest või enamast värvist;
 - kasutab vastandvärve pindade aktiveerimiseks;
 - eristab ja segab ühe värvi erinevaid hele-tumeduse astmeid;
 - eristab ja segab sooje ja külmi toone, oskab neid vastavalt vajadusele kasutada;
- omab ülevaadet ruumilise kujutamise võimalustest tasapinnal;
 - kasutab pildil sügavuse edasiandmiseks suurusuhete erinevusi, kujutab esiplaanil olevat detailsemalt, tagaplaanil asuvat üldistab;
- fantaseerib ja arutleb loovalt ette antud teemal, kujutab seda visuaalselt;
 - arutleb kaasa tunni teemal, avaldab oma isiklikku arvamust ja illustreerib seda;
 - töö teostamiseks kavandab ja selekteerib enda jaoks olulised elemendid, lisab detailid, tausta;
 - kasutab juba õpitud võtteid, tehnikaid ja töövahendeid ning katsetab uute võimalustega.

Õppesisu

1. Kompositsiooniõpetuse mõiste ja teemad. Visuaalse terviku loomine; erinevad kompositsiooni elemendid; ruumilisuse kujutamine tasapinnal, mitmeplaanilisus.
2. Süžee ja teema sidumine. Süžeeest tuleneva motiivi ja kompositsiooniliste elementide valik.
3. Värvusõpetus: värviring, põhivärvid, sekundaarvärvid, tertsiaalvärvid, vastandvärvid, neutraalvärvid, soojad-külmad toonid ja toonide hele-tumedus; valgus ja värv.
4. Figuuriõpetus, inimese põhiproportsioonid.
5. Kolmemõõtmeline ruum kahemõõtmelisel paberil, lihtsamad perspektiivi reeglid, näiline vähenemine kauguses; kaheplaanilisus; mõisted kõrgel, madalal, detailne, üldistatud.
6. Kujutlusvõimet arendavad kompositsioonid: erinevatel teemadel fantaasiapildid; elus ja eluta maailm; ilmastiku- ja valgusnähtused; illustratsioonid, koomiksid.
7. Graafika tehnikate sidumine kompositsiooni ainega. Lihtsamad trükitehnikad: materjalitrükk, papi- ja taimetrükk, monotüüpia vm;
8. Erinevate tehnikate sissetoomine kompositsiooni aine teemaderingi avamisel. Kollaaž, assamblaaž, meisterdamine.

II Kursus

2. kursusel tegeletakse nii realistlike kui abstraktsete, nii pinnaliste kui ruumiliste kompositsioonidega. Värvusõpetus seotakse uute teemadega nagu rütmid, struktuurid, faktuurid ning trükitehnika ja kollaaž. Vaatluse all on elementide stiliseerimine ja detailiseerimine. Tutvutakse kõrgtrüki tehnikaga. Süvenenumalt tegeletakse kompositsiooniõpetuse sisust lähtuvate küsimustega.

Õppe eesmärgid ja õpitulemused

- Tutvuda rütmi olemusega nii looduslikes kui tehismaterjalides ja -keskkondades ning rakendada teadmisi praktilises töös.
- Tutvuda värvikombinatorika, perspektiivi ja värvide tähendusliku olemusega ning rakendada teadmisi praktilise tegevuse kaudu.
- Tutvuda kompositsiooni ülesehitamise aluspõhimõtetega ning rakendada teadmisi praktilises töös.
- Tutvuda uue trükitehnikaga, šabloonlõikega, kollaaži, assamblaažiga vms.
- Arendada kompositsiooni alast sõnavara ja arutlusoskust.
- Jälgida tööohutust, hoolitseda oma tööde hoiustamise ja töövahendite otstarbekohase kasutamise eest.

II kursuse lõpuks õppija:

- uurib ja loob ise rütme, lähtudes kas looduslikust või tehismaailmast;
 - valib ja kombineerib värve, vorme või kujundeid erinevate rütmide, mustri jadade ja pindade loomisel;
 - uurib, katsetab ja leiab karakterse;
- on uurinud ja kogenud erinevate värvikombinatsioonide optilisi mõjusid ja kasutab neid tasapinnalises ja ruumilises kompositsioonis eesmärgipäraselt;
 - valib teatud visuaalse sõnumi edasiandmiseks sobivad värvid;

- kasutab teemale vastavalt monokroomsust, kromaatilisi ja akromaatilisi värve;
- kasutab värvikontraste pildi väljendusrikkamaks muutmisel;
- loob teadlikult värviharmoniaid;
- oskab luua ja tasakaalustada hele-tumeduse kontraste või harmooniaid;
- loob ja kasutab lihtsamaid värviillusioone;
- on tutvunud kompositsiooni ülesehitamise aluspõhimõtetega tasapinnalisel ja ruumilises kompositsioonis;
 - on tutvunud teemaga kavandab oma tegevust;
 - loob algelementidest tervikliku kompositsiooni fokuseerides peamisele ja üldistades vähemtähtsa;
 - stiliseerib või detailiseerib ülesande protsessist lähtuvalt;
 - loob ja tasakaalustab pinna ja ruumi kontraste või harmooniaid;
 - loob ja kasutab töodes lihtsamaid ruumiillusioone;
 - komponeerib vastavalt vajadusele ühe, -kahe või kolmeplaaniliselt;
 - kasutab erinevaid materjale komponeerimisel: paber, traat, plastiliin, erinevad meisterdamise materjalid, 3D-pliiaatsid vms.
- uurib figuuri liikumist ja selle kujutamise võtteid;
 - kasutab figuraalse kompositsiooni loomisel väljenduslikkuse saavutamiseks erineva dünaamikaga poose, värvide tähenduslikkust, perspektiivi;
 - kasutab erinevaid figuuri kujutamise viise: joon, pind, värv, mahuline/ruumiline;
 - kasutab erinevaid figuuri kujutamise stiile: realistlik, puäntillistlik, geomeetiline, deformeeritud, koomiksilaadne;
 - kasutab erinevaid materjale figuuri kujutamisel: paber, traat, plastiliin, erinevad meisterdamise materjalid, 3D-pliiaatsid, digivahendid vms;
- on tutvunud mõistetega rütm, dünaamika, (a)sümmeetria, ornament, stiil, stiliseerimine, detailiseerimine, fookus, värvi- ja vormikontrastid, koloriit, tasapinnaline ja ruumiline kompositsioon, šabloonlõige/kujund/kunst, geomeetiline ja vabavormiline kompositsioon;
 - selgitab oma sõnadega mõistete sisu;
 - visualiseerib mõisteid.

Õppesisu

1. Üldkompositsioon. Kompositsioonilise ülesehituse alused. Tasapinnaline ja ruumiline kompositsioon. Punkt, selle laiema tähendus kompositsioonis. Jooned ja pinnad, nende liigid. Kompositsioon geomeetriliste ja orgaaniliste korrapärase ja ebakorrapärase pindadega. Pindadevahelised proportsioonid. Pindade suhe tervikusse. Erinevate vastandite nägemine, nende tasakaalustamine. Põhilised kontrastipaarid värv, vorm, dünaamika, olustikus, mõõdus, faktuuris.
2. Rütm ja dünaamika. Geomeetrilised read. Elementide ja intervallide varieerimise võtted. (A)Sümmeetria. Ornament, selle erinevad liigid: lineaarne ja tsentraalne ornament, piiramata pind. Ornamentaalsus ja sümmeetria looduslikus ja tehiskeskkonnas. Ornament erinevates kultuurides läbi ajaloo ja tänapäeval.
3. Figuraalne kompositsioon. Inimrühmad kaugel ja lähedal; liikumise dünaamika ja väljenduslikkus.
4. Värvusõpetus: värvide tähenduslikkus, värvikombinatoorika ja nende optilised mõjud, värviperspektiiv.
5. Graafika tehnikate sidumine kompositsiooni ainega. Kõrgtrüki tehnikad: linool-, vineer- ja puulõige vms.

6. Erinevate tehnikate sissetoomine kompositsiooni aine teemaderingi avamisel. Keerukam ja mitmeplaanisem kollaaž, lihtsam assamblee, meisterdamine.

III Kursus

3. kursusel tegeletakse keerukamate kujundite transformeerimise, stiliseerimise ja abstraherimisega. Suureneb kavandamise osakaal ja kompositsiooniliste elementide variatiivsus. Süvenenumalt lähenetakse interjööri ja eksterjööri, perspektiivi illusioonidele tasapinnal. Fookuses on materjalipõhised ruumilised ja mahulised kompositsioonid, kasutatakse suuremat tähelepanu nõudvaid tööriistu nagu šabloonoad, kuumaõõkurid, liimipüstolid jms. Võimalusel tutvutakse sügavtrüki tehnikaga.

Õppe eesmärgid ja õpitulemused

- Arendada isikupärase kompositsiooni loomise oskust.
- Tutvuda tajuga mängivate värvi, joonte ja pinna kasutamise võimalustega kompositsioonis.
- Tegeleda tasapinnaliste ja ruumiliste kompositsioonidega.
- Analüüsida kompositsiooni ülesehitamise keerukamaid näiteid.
- Seostada komponeerimist avaramalt teiste kunstiliikidega.
- Arendada kompositsiooni alast sõnavara ja arutlusoskust.
- Jälgida tööohutust, hoolitseda oma tööde hoiustamise ja töövahendite otstarbekohase kasutamise eest.

III kursuse lõpuks õppija:

- tegeleb temaatiliste kompositsioonidega
- valib sobivad vahendid/tehnika/meediumi teema kompositsiooniliseks avamiseks;
- edastab visuaalselt emotsiooni ja sõnumit viies kujutatud sisuga vastavusse;
- täiendab visuaali tähendusliku värvilahendusega;
- kasutab sisu rõhutamiseks visuaalset sümboolikat;
- oskab töötada ideekavandiga
- kavandab ja loob antud teemal mitmeid eri variatsioonidega mustandeid;
- seob figuuri, interjööri ja maastiku elemendid terviklikuks kompositsiooniks;
- loob kompositsioonilise fookuse ja tausta, kujutab mitmeplaaniselt;
- arendab ja täiendab kavandit visuaalse sõnumi selgemaks esiletulekuks, valib välja parima variandi.
- tegeleb kujundite transformeerimise, stiliseerimise ja abstraherimisega;
- oskab segada ja kasutada värviharmoniaid, värvuste optilisi efekte;
- akromaatilised ja kromaatilised värvid, mono- ja polükroomia;
- komponeerib tasapinnalisi ja ruumilisi kompositsioone;
- tegeleb ruumi illusioonidega;
- kasutab erinevaid looduslikke, tehis ja sünteetilisi materjale kompositsioonide loomisel;
- analüüsib oma töö protsessi, töö on valmisolekut või näeb võimalusi edasiarenduseks;
- seostab kompositsiooni ainet/komponeerimist teiste kunstiliikidega (disain, muusika, teater, foto, video, kineetiline kunst, kehakunst).

Õppesisu

1. Lisaks klassikalistele joonistamise ja maalimise vahenditele/tehnikatele/meediumitele neist erinevate kasutamine.
2. Kompositsiooni elemendid ja kavandamise etapid; fokuseerimine ja mitmeplaanelisus.
3. Transformeerimise, stiliseerimise ja abstraheerimise võtted.
4. Värvusõpetus. Optilised efektid, värviperspektiiv, harmoonia.
5. Ruum. Interjäär, eksterjäär, optilised efektid, ruumiperspektiiv, figuurid ruumis.
6. Looduslikud, tehise ja sünteetilised materjalid kompositsioonis. Nende vorm, struktuur ja faktuur.
7. Graafika tehnikate sidumine kompositsiooni ainega. Sügavtrüki tehnikad: kuivnõel vms.
8. Erinevate tehnikate ja kunsti liikide sissetoomine kompositsiooni aine teemaderingi avamisel. Installatsioon, *stencil art*/šabloonkunst, maakunst, kehakunst, meisterdamine, disain.

Kasutatav õppekirjandus

- Kärner, E., **Kompositsiooniõpetus**, Tallinn, 2007.
- Albers, J., **Värvide vastastikmõju**, Tallinn, 2014.
- Tammert, M., **Värviõpetus teoorias**, Tallinn, 2006.
- Uiga, S., **Värvusõpetus**
- Alastair, F-L, **The eco-design handbook**, London, 2004.
- Itten, J., **The elements of color**, 2003.
- Miller, J., **Värvid**, 2001.
- Fiell, P.; Fiell, C., **Contemporary graphic design**, 2007.
- Gemmingen, H., Underwood, J., **Ornamente 1,2,3,4**, 1978.
- Peesch, R. **The ornament in European folk art**, Leipzig, 1983.
- Hofmann, A., **Graphic Design Manual**, 1965
- Astel, E., Parhomenko, V., **Eesti vööd**, 1998.
- Heller, , **Euro deco: Graphic design between the wars**, 2005.
- Das kunstmagazin, **Art**, 1998-2006.
- Art Magazine, **ARTnews**, 1998-2006.
- Art Magazine, **FlashArt**, 2006 - .